

(наук. кер. – доц. Нагорний В. В.)

*студентка V курсу психолого-педагогічного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

Дитину жодним чином не можна прирівнювати до дорослої людини, у тому числі й у правових аспектах. Дитина має бути забезпечена особливими правами, особливим захистом, які мають часовий вимір і спеціальне призначення. Дитина, як і кожна людська істота, від народження має права людини. Але вона повинна мати ще й додаткові, особливі права. Це обумовлено її фізичною, розумовою, моральною та духовною незрілістю. І для того, щоб дитина стала зрілою людиною у всіх відношеннях, їй необхідно мати певні спеціальні, додаткові можливості. Отже, права дитини – це певні спеціальні можливості, які необхідні людині віком до 18 років для існування і досягнення зрілості [8].

Для забезпечення дітям можливості визначити себе як особистість і реалізувати свої можливості в безпечних і сприятливих умовах, в середовищі сім'ї або опікунів, для підготовки їх до життя у вільному суспільстві та захисту дітей створено ряд документів на державному та міжнародному рівні.

Частина 1 ст. 52 Конституції України передбачає рівність дітей у своїх правах незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним [1]. У законодавстві України поняття дитина вживається у значенні особи віком до 18 років. У цивільному та сімейному законодавстві України поняття особи, що не досягла 18 років визначається поняттями «малолітньої» та «неповнолітньої» [2, 3].

Відповідно до Цивільного кодексу України малолітньою є особа, яка не досягла 14 років та наділена частковою дієздатністю. Малолітні мають право: самостійно вчиняти дрібні побутові правочини. Правочин вважається дрібним побутовим, якщо він задовольняє побутові потреби особи, відповідає її фізичному, духовному чи соціальному розвитку та стосується предмета, який має невисоку вартість; здійснювати особисті немайнові права на результати інтелектуальної, творчої діяльності, що охороняються законом. Малолітня особа не несе відповідальності за завдану нею шкоду. Неповнолітньою є фізична особа у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років та наділена неповною дієздатністю [2].

Неповнолітні особи крім правочинів, що можуть вчиняти малолітні особи, мають право: самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами; самостійно розпоряджатися майном, яке вони придбали на свій заробіток, стипендію чи дохід, за винятком нерухо-

мих речей і транспортних засобів; з 16 років вправі влаштуватись на роботу; самостійно здійснювати права автора творів науки, літератури, мистецтва, права на об'єкти промислової власності чи власності на інші результати своєї творчої діяльності, що охороняються законом; бути учасниками та засновниками юридичних осіб; за нотаріально посвідченою згодою батьків здійснюють угоди стосовно транспортних засобів або нерухомого майна, яке їм належить; за згодою батьків розпоряджатися коштами, що внесли інші особи на їхнє ім'я в банківські установи [3].

Закон України “Про охорону дитинства”, прийнятий Верховною Радою України 26 квітня 2001 року на виконання Конвенції про права дитини, завданням якого є розширення соціально-правових гарантій дітей, забезпечення фізичного, інтелектуального розвитку молодого покоління, створення соціально-економічних і правових інститутів з метою захисту прав і законних інтересів дитини в Україні, забезпечує кожній дитині право: на житло – діти-члени сім'ї наймача чи власника житлового приміщення – мають право користуватися займаним приміщенням нарівні з власником чи наймачем; на майно – кожна дитина в тому числі і усиновлена, має право на одержання в установленому законом порядку у спадщину майна і коштів батьків чи одного з них, у випадках їхньої смерті або визнання їх за рішенням суду померлими, незалежно від місця проживання; дитина, батьків якої позбавлено батьківських прав, не втрачає права на наслідування їхнього майна у випадку визнання батьків або одного з них рішенням суду безвісті відсутніми, дитина має право на утримання за рахунок їх коштів і майна [7].

Батьки або особи, які їх заміняють, не мають права без дозволу органу опіки і піклування укладати угоди, що зачіпають майнові та житлові права дітей та належать нотаріальному посвідченню чи спеціальній реєстрації.

Окрім вищезгаданих, дитина має й інші, передбачені Сімейним кодексом України, Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації», Законом України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», Законом України «Про освіту» права. А саме вона має право:

- бути вислуханою батьками, іншими членами сім'ї, посадовими особами з питань, що стосуються її особисто, а також з питань сім'ї;
- власності на майно, придбане батьками або одним з них для забезпечення розвитку, навчання та виховання (одяг, іграшки, книги, музичні інструменти, спортивне обладнання);
- висловити свою думку щодо способу управління її майном та на відшкодування матеріальних збитків за шкоду, завдану її майну;
- із 14 років брати участь у розпорядженні аліментами, які одержані для її утримання, а також і на самостійне одержання аліментів та розпорядження ними;
- із 16 років змінити своє прізвище та ім'я у порядку, встановленому законом; з 14 років вільно самостійно пересуватися по території України і вибирати місце перебування;

• із 16 років вільно самостійно виїжджати за межі України; з 6 до 18 років об'єднуватись у дитячі громадські організації; з 14 до 35 років об'єднуватись у молодіжні організації; протистояти неналежному виконанню батьками своїх обов'язків щодо неї; звернутися за захистом своїх прав та інтересів до органу опіки та піклування, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадських організацій, а з 14 років – безпосередньо до суду [8].

Українські діти потребують захисту. Найменші громадяни мають права, які держава у своїй Конституції зобов'язалася виконувати. Оцінка ситуації у сфері захисту прав дитини в Україні постійно здійснюється державними структурами. Україна повинна також звітувати перед світовою спільнотою про те, як вона забезпечує права своїх громадян: 15 травня 2003 року наша країна підписала Конвенції ООН про права дитини. Цей міжнародний документ містить широкий комплекс міжнародних правових стандартів щодо захисту і забезпечення належних умов для виховання дітей.

Література:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
2. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Житловий кодекс України з постатейними матеріалами / Відп. ред. В. М. Гусяков. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
5. Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей»: Закон України від 2 червня 2005 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
6. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування: Закон України від 13 січня 2005 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
7. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
8. Дитинство в Україні: Права, гарантії, захист Childhood in Ukraine: Rights, Guarantees, Protection: Зб. док. Ч.1 / М-во України у справах сім'ї та молоді; Укр. ін-т соц. досліджень. – К.: Столиця, 1998. – 245 с.